

Nye utfordringer med SPF status – håndtering av transportsjuka

E. Maria Stenklev

15.11.2024

Inndeling

1. En liten repetisjon på transportsjuka/glässer
2. Erfaringer fra felt de siste årene
3. Forebygging/håndtering

1. Glässer/transportsjuka – en sjukdom for alle aldre

- Transportsjuka forårsakes av bakterien *Glässerella parasuis*
- Bakterien koloniserer øvre luftveier på gris
- 15 serovarianter hvorav vaksina registrert i Norge gir råmjølksantistoffer mot serotype 5 (vanligst av de virulente) og 4 i. I tillegg delvis beskyttelse mot de andre virulente serotypene. Immunitet fra 2 uker etter ferdig vaksinerings og varer 14 uker. Råmjølksantistoffer mot type 5 finnes i alle fall i 6 uker etter fødsel
- I en eldre undersøkelse (1990) fant man antistoffer mot *G. parasuis* hos 95 % av foredlingsbesetningene og 60 % av grisene i besetningene – NB: ikke alle dyra i en besetning har antistoffer
- Ungene smittes i løpet av det første døgnet av mora hvis mora er bærer. Da skal de også ha fått antistoffer i råmjølka
- Rammer oftest etter miljøskifter/stress - burde hett **stressjuka** – trenger ikke transportere grisen for å få sjukdom
- Har fått et oppsving med SPF-omleggingene, men dukker også opp hos konvensjonelle besetninger
- Ved sjukdom blir de serøse hinnene i kroppen betente: hjernehinne, brysthinne, bukkinne, leddhinner..

Type sjukdom:

- Akutte **hjernehinnebetennelser** hos spedgris. Ikke mange tilfeller. 2-3 uker gamle. Assosiert med feil/for lite og for sein tildeling av jern
- **Haltheter** noen dager/knapp uke etter innsett/flytting til ny avdeling smågris, slaktegris, ungpurker. Kan ikke uten videre skilles fra *M. hyosynoviae*. Dette har skjedd også på smågris under fullvaksinerte mødre
- **Akutte utbrudd** med leddbetennelser, bukhinnebetennelse, brysthinnebetennelser, hjernehinnebetennelser som rammer alle aldre. Utbrudd som ved APP – øker gjennom besetningen og klinger etter hvert av ved behandling. NB – åpne bukula også ved feltobduksjon! Veterinærer har feildiagnostisert transportsjukeutbrudd som APP fordi de bare åpner bryst

Uansett hvilken form behandler man med Penovet og NSAIDs

❑ Klinikk ved akutte utbrudd:

- enkeltgris som står med krocket rygg
- hengehode
- en del kaster opp gult slim.
- Kommer man for seint: Etter hvert tung pust, blå, ligger flatsides, smerte ved klemming av ledd, stive bein« borte i huet»

❑ Behandling: Penovet og NSAIDs

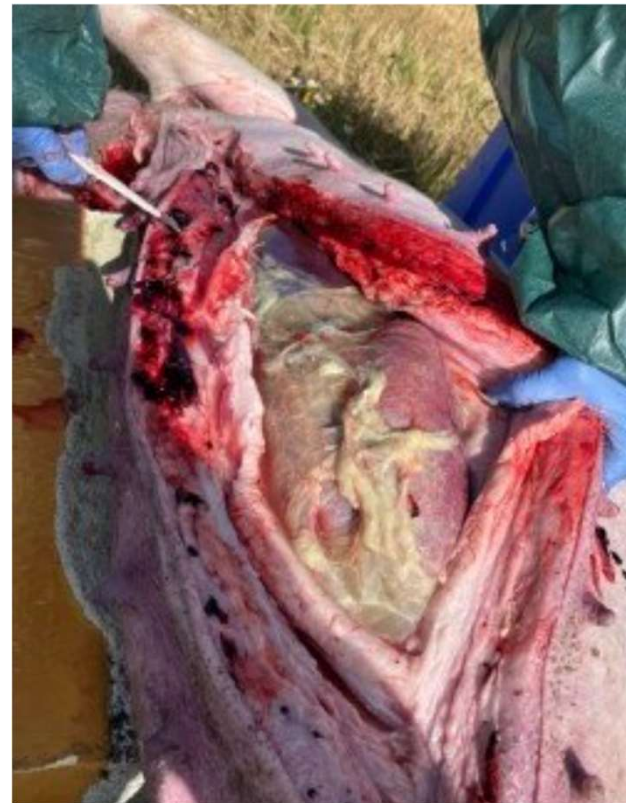
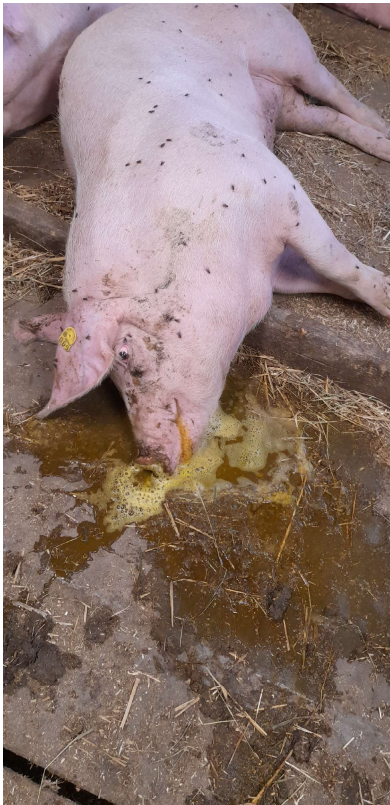

Foto: Jeanette Kolset, feltobduksjon nyinseminert SPF-purke

Gul, slimete oppkast til venstre. Stive bein til høyre – smerter i alle ledd

2. Erfaringer fra felt de siste åra

- Kraftig økning i opptreden av ulike former for klinikk. For 15 års siden nevnte jeg transportsjuka i foredrag som differensialdiagnose for skams skyld, men opplevde at den nærmest var «utdødd»
- Flere tilfeller av haltheter etter innsett hos slaktegrisbesetninger
- Ved salg fra én smågrisbesetning til to slaktegrisbesetninger har vi sett transportsjukehaltheter hos kun den ene slaktegrisprodusenten
- Transportsjukehaltheter etter flytting internt i besetninger – dvs fra en avdeling til en annen
- Akutte utbrudd på dyr i ulik alder

- Over tid har vi i Nortura Innlandet og delvis Øst kartlagt blandinger av spf-gris ved salg til faste mottakere:
 - Har testet ut å vaksinere kun fra én besetning
 - Har testet ut å delvaksinere gris – dvs et visst antall fra hver besetning
- Har notert sjukdomsutbrudd
- Erfaringen så langt tilsier: **Sjukdom rammer gris i/fra besetninger med høy 1. kullsprosent, dvs fra rundt 50 %**

Eksempel på utbrudd i besetning

- Jeg har fått lov til å bruke en besetning som opplevde utbrudd i sommer og har vært åpen om det
- Svært høy 1.kullsprosent
- Alle purkene var fullvaksinerte og vel så det, men ikke smågrisen
- Begynte i framfôringsavdelingene med dyr fra begge puljer på hhv 110 kg og 40 kg
- Så lenge ut som om purkene ville klare seg og holde seg friske, men smittepresset totalt i huset ble for stort og etter hvert kom det enkeltpurker
- Intenst i to uker og så en liten hale

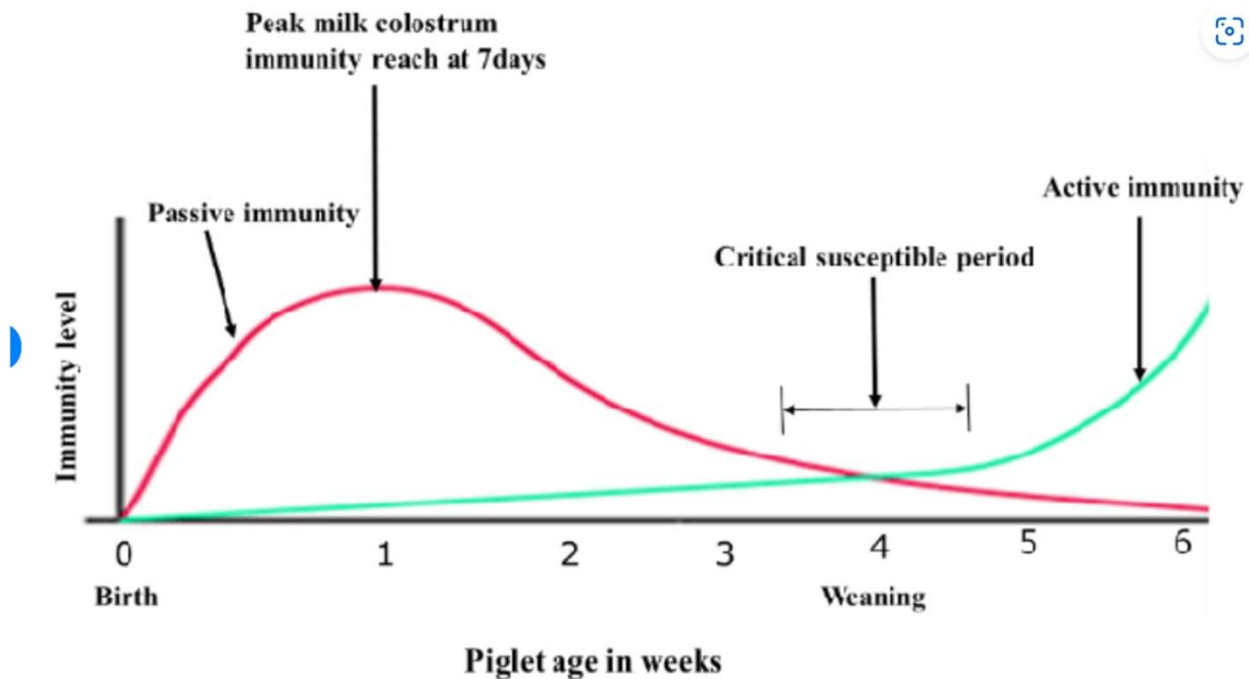
Konsekvenser av de siste åras erfaringer:

- Vi bygger ikke opp nye SPF-besetninger uten at alle purkene er gjennomsnittvaksinert mot *G. parasuis*
- Vaksinasjonsprogram for spesielt foredlingsbesetninger inkluderer Glässer-vaksinering – skreddersys til besetning
- Ved blanding av SPF-smågris til slaktegrisprodusenter på spotmarked må smågrisen vaksineres
- Ved nye avtaler der en slaktegrisbesetning vil ta fast fra to eller flere smågris må vi teste ut om grisene må vaksineres – ref. tidligere slide. Å vaksinere alle blindt er dyrt og unødvendig.
- Vi må tørre å seponere etter hvert, men det må gjøres etter grundige, faglige vurderinger

3. Forebygging

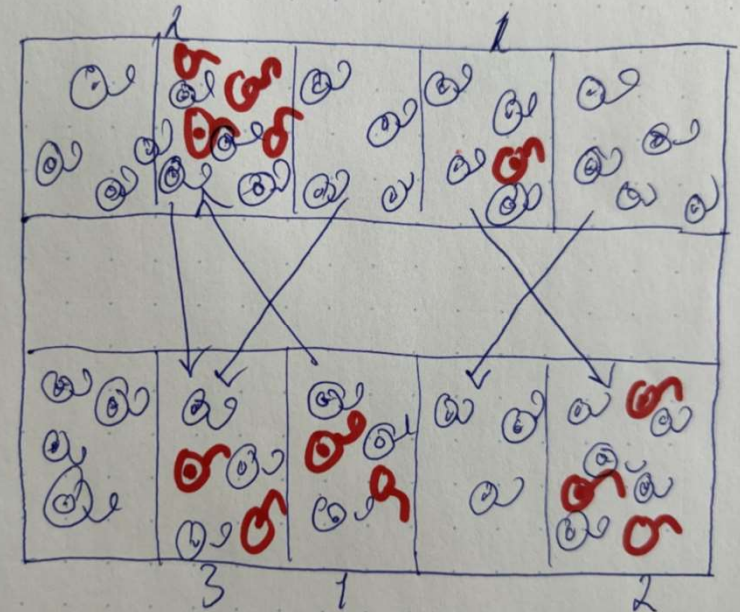
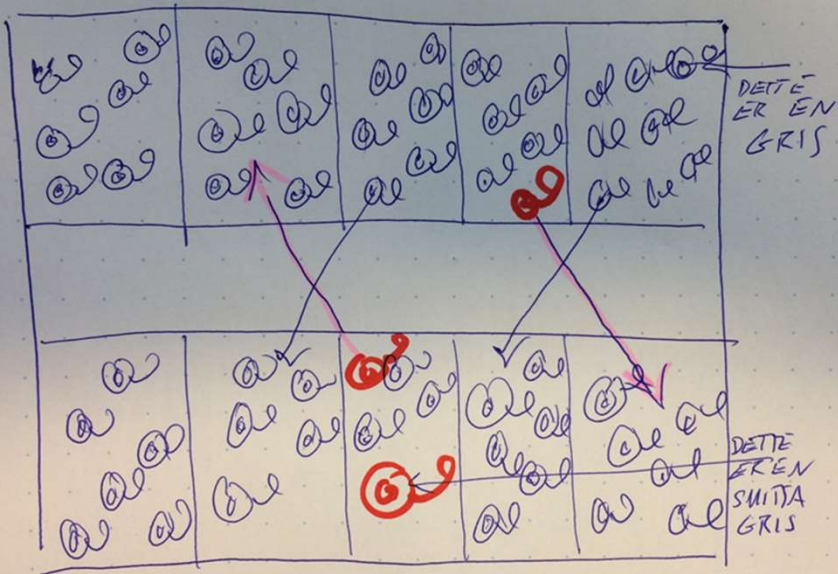
- Hvorfor bryter det ut primært hos dem med høy 1. kullsprosent? Er for mange dyr i besetninga naive/for mange reine dyr uten antistoffer?
- Det tar tid for ei purke å bli immunologisk moden! Ei ungpurke er ikke immunologisk moden.
- Rekruttpurker må flyttes på (ikke blande innad i gruppa) for å møte nytt
- En smågris i det fri avvennes etter ca 14 uker, våre etter knappe fem når immunsystemet er på sitt laveste! Eget immunsystem begynner først å ta seg opp etter seks uker
- Med spredt grising og en del avvennes nærmere fire uker balanserer man på en knivsegg
- Blander man spedgris og smågris sprer man smitte

Vi må ikke glemme dette.. Og hvis man i tillegg blander gris →

Illustrasjon fra: Enterotoxigenic E.coli (ETEC) and Porcine Epidemic Diarrhea Virus (PEDV) Diarrheal Infections and Resistance in Piglets, S. Augustione et.al, July 2022

Smittespredning mellom kull etter flytting av grisunger. De som er født under mødre som smitter dem vil ofte ha fått antistoffer gjennom råmjølka – det trenger ikke være tilfelle med andre kull. Ergo: flytting må skje innen råmjølkperioden.

Fåfengte forsøk på å tegne på pc endte i disse fantastiske tegningene. Krusedullene er gris! Boksene er fødebinger.

Poenget:

Man skal ha fokus på å flytte ungpurker og purker internt for å spre immunitet

Men:

Flytter man rundt på spedgris og smågris sprer man bare smitte!

Immunitetsbygging av dyra i besetningen

- Kullutjevne innen et døgn – like viktig med tanke på f.eks. PCV2. Dette har blitt litt bortglemt de siste åra...
- Korrekt jerntildeling
- Begrenset ammepurkebruk, i utgangspunktet kun samle de minste ved avvenning
- Ikke blande smågris flere ganger – kun ta ut de minste/dårligste i egen binge ved avvenning
- Redusere antall tilfeller av stress. Skal man flytte ved avvenning kan det være like greit å gjøre det samme dag – ikke la grisen roe seg og så ny stressor to dager etterpå.. Dette må tilpasses den enkelte besetning!
- Høy nok varme på liggeplass ved avvenning, dvs tett sideleie, ikke brystleie
- Ungpurkene må ha tett kontakt/trynekontakt med eldre purker før ai, tidlig i drektighet
- Er du bruksbesetning: redusér førstekullsprosent.

Vaksinering

- Per dags dato kommer vi ikke utenom i SPF-foredling eller ved nyoppbygging, men det betyr ikke at det alltid vil være sånn
- Vi har klart å seponere, dvs kutte, vaksiner i Norge før, men det må skreddersys til den enkelte besetning! Det som er riktig for naboen er ikke nødvendigvis riktig for deg.
- Første vaksine skal gis fra fem uker, dvs avvenning, dette er uheldig pga stress – stress hemmer immunforsvaret. Kan være aktuelt å vente noen dager.
- Vaksinerer smågrisen to ganger med to ukers mellomrom for å beskytte grisen inn i tilvekstsperioden. Gjelder også salgsdyr
- Vaksinerer drektige purker med fire ukers mellomrom for å øke mengden i råmjølka (samme prinsipp som E.coli)

Takk for meg!

Nortura
bondens selskap